

міжнародному рівні, можуть одержувати освіту в тій країні, у якій вони працюють. Це особливо важливо для фахівців із міжнародного бізнесу.

- *Професійні курси.* Спрямовані на набуття практичних навичок, наприклад, курси машинопису, бухгалтерські курси. Вони є складниками навчання, під час якого проводяться й практичні заняття, на яких закріплюються отримані навички. Сюди ж варто зарахувати і віддалене тестування. Так, тест на знання рідної мови як іноземної може складатися за допомогою комп'ютерних телекомунікацій з будь-якої країни світу.

- *Курси соціальної спрямованості.* Наприклад, курси навчання населення правил поведінки у випадку стихійних лих, правил дорожнього руху тощо. До цієї групи належать і курси ліквідації неграмотності, якщо вони спрямовані на певні групи населення, наприклад, етнічні меншини [5].

Висновки. Говорячи про дистанційну форму освіти, слід говорити про створення єдиного інформаційно-освітнього простору, куди слід включити електронні джерела інформації (включаючи мережеві): віртуальні бібліотеки, бази даних, консультаційні служби, електронні навчальні посібники, кіберкласи та ін. Коли мова йде про дистанційне навчання слід розуміти наявність у системі вчителя, підручника й учня. Це взаємодія вчителя та учнів. Звідси випливає, що головним при організації дистанційної форми навчання є створення електронних курсів, розробка дидактичних основ дистанційного навчання, підготовка педагогів-координаторів. Не слід ототожнювати дистанційну форму із заочною формою навчання, бо тут передбачається постійний контакт з викладачем, з іншими учнями кіберкласу, імітація всіх видів очного навчання, але специфічними формами. Отже, потрібні теоретичні проробки, експериментальні перевірки, серйозні науково-дослідні роботи. На

жаль, те, що ми сьогодні бачимо в Інтернеті й на компакт-дисках, не відповідає елементарним педагогічним вимогам. Звідси значущість проблеми, пов'язаної з розробкою самих курсів дистанційного навчання та методикою їх використання для різних цілей базового, поглибленого, додаткової освіти. Це необхідно для розвитку кваліфікованого, інтелектуального, високо професійного і просто здорового суспільства.

БІБЛОГРАФІЯ

1. http://pidruchniki.com/15941024/sotsiologiya/bezperervna_osvita_perepidgotovka_kadriv#552
2. http://pidruchniki.com/12090810/pedagogika/tehnologiya_dstantsiyного_navchannya#347
3. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B5_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F
4. Підкасистий П.І. Тищенко О.Б. Комп'ютерні технології в системі дистанційного навчання / П. І. Підкасистий, О. Б. Тищенко // Педагогіка. – 2000. – № 5. – С. 7-12.
5. http://pidruchniki.com/1209061355085/pedagogika/osoblivosti_dstantsiyного_navchannya

БІБЛІОГРАФІЯ

1. http://pidruchniki.com/15941024/sotsiologiya/bezperervna_osvita_perepidgotovka_kadriv#552
2. http://pidruchniki.com/12090810/pedagogika/tehnologiya_dstantsiyного_navchannya#347
3. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B5_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F
4. Pidkasystyy P.I. Tishchenko O.B. Computer technology in distance learning / P.I. Pidkasystyy, O.B. Tishchenko // Pedagogy. – 2000. – № 5. – S. 7-12.
5. http://pidruchniki.com/1209061355085/pedagogika/osoblivosti_dstantsiyного_navchannya

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Сухомудренко Юлія Володимирівна – аспірант кафедри початкової освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Наукові інтереси: дистанційне навчання в освітньо-виховному процесі.

УДК 378:[658,612:001]

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНOSTI СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІВ

Оксана ТИМОФЕЄВА (Ізмаїл)

Постановка проблеми. Гуманітарні знання, різні аспекти формування соціально-комунікативної компетентності розглядаються як важливі складові професійної підготовки фахівців. Це зумовлено змінами в суспільстві та зростанням значення в ньому людини, переходом від командно-адміністративної системи управління виробничими процесами та людськими ресурсами. Сьогодні очевидно, що для

ефективної організації праці першочергового значення набувають питання менеджменту організації, налагодження співпраці для досягнення цілей організації, збагачення всього потенціалу людських ресурсів, зокрема інтелектуального, морального та психофізичного. Ефективність спільної діяльності, як стало очевидно, сьогодні залежить від паритетної участі всіх учасників виробничого процесу, їхньої

згуртованості та загальних міжособистісних взаємин.

Одним з пріоритетних напрямів у судноплаванні, який дозволяє знизити аварійність флоту, шкоду природному середовищу й травматизм людей, є культура безпеки, що безпосередньо пов'язана й з відносинами між членами екіпажу. Судноводії в наш час повинні мати не тільки відповідні професійні знання й практичні навички, але й уміти турбуватися про здоров'я і безпеку інших членів екіпажу, підтримувати в судового колективу атмосферу взаєморозуміння, доброзичливості, взаємодопомоги, дотримання загальноприйнятих моральних норм та людських відносин, тобто мати високий рівень соціально-комунікативної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Критерії сформованості соціально-комунікативної компетентності майбутніх судноводіїв можна трактувати як підстави для порівняння якісних і кількісних результатів роботи з формування цієї важливої властивості, що дозволяють охарактеризувати стан та визначити динаміку її сформованості. Система критеріїв та показників дозволяє оцінити якісні й кількісні параметри педагогічного феномену з урахуванням його складності, суперечливості та багатогранності.

Для визначення критеріїв сформованості соціально-комунікативної компетентності майбутніх судноводіїв важливе значення має урахування думок учених, які працюють над подібною проблематикою, для оцінки сформованості соціальної та комунікативної компетентності пропонують використовувати декілька критеріїв. Зокрема С. Елканов, В. Кан-Калик [2] та ін. вважають, що про сформованість комунікативної компетентності свідчать комунікативний контроль, уміння слухати, способи реагування в конфлікті, ступінь агресивності, рівень конфліктності, фрустраційну толерантність, самоконтроль, емпатійність, готовність до співробітництва, мотиваційні установки, зокрема орієнтацію на уникнення невдач, нетерпимість до невизначеності, підвищене прагнення до статусного росту, прагнення до конформності, інтернальність та екстернальність, організаційні схильності й самооцінку та ін.

Дослідниця Г. М'ясоїд для визначення стану комунікативної культури соціальних інспекторів використовує інформаційно-пізнавальний (професійно-етичні якості, знання про етичні норми ділового спілкування), мотиваційно-ціннісний (інтеріоризація цінностей соціальної роботи, сформованість професійних і особистісних мотивацій) та операційно-діяльнісний критерії (комунікативні, інтерактивні й перцептивні уміння) критерії [3, с. 9–10].

У свою чергу Д. Годлевська при оцінці сформованості професійної комунікативної компетентності використовує інтелектуальний (комунікативні знання), емоційний (професійно-особистісні якості, зокрема рефлексія, креативність, емпатія) та діяльнісний (досвід професійної комунікативної компетентності) критерії [1, с. 11–12].

Учена Л. Петько для характеристики соціально-комунікативної активності підлітків виокремлює такі підстави: готовність активно включитися в усі види предметної діяльності; прагнення оволодіти для цього уміннями, навичками; активна позиція в міжособистісних відносинах; непримиренне ставлення до антигромадських проявів; комунікативність [4, с. 7–8].

На думку В. Тернопільської, для характеристики сформованості соціально-комунікативної культури слід використовувати такі критерії: когнітивний (знання культурних норм, правил, моделей поведінки, прийнятих у соціумі, структуру спілкування), емоційно-ціннісний (спрямованість, стійкість, дієвість мотивів, ціннісно-орієнтаційна свідомість, ціннісне ставлення до культурних норм, правил, моделей поведінки; гуманістична установка на спілкування; розвинута емпатія) та праксичний (свідомо регульована діяльність, поведінка, спілкування на основі соціально-значущих норм, правил; морально-комунікативні якості; соціально-комунікативна активність; успішна адаптація й самореалізація в соціумі) критерії [6, с. 18].

Дослідниця М. Трофіменко серед критеріїв соціально-комунікативної компетентності студентів педагогічних спеціальностей виокремлює мотиваційно-ціннісний (мотиваційна готовність до актуалізації змісту соціально-комунікативної компетентності, ціннісна установка на її формування), змістовно-когнітивний (знання про зміст компетентності, про її структурно-функціональні компоненти), операційно-технологічний (уміння й досвід застосування компетентності), критерій індивідуально-особистісного розвитку (фрустраційна інтолерантність, конфліктність, соціально-комунікативна адаптивність) та регулятивно-рефлексивний (регуляція й оцінка своєї поведінки та дій у різних ситуаціях соціальної й професійної поведінки, рефлексивність) критерії [8, с. 77].

Учена Т. Томенко пропонує використовувати три критерії, що визначають сформованість соціально-комунікативної компетентності: міцні знання теорії соціальних комунікацій, ставлення до соціально-комунікативної діяльності та професійно важливі якості, що необхідні для ефективного спілкування в професійних ситуаціях

[7, с. 114–115]. Окрім того, дослідниця звертає увагу на такі критерії товариськості, як інтерес до людей, уміння розуміти почуття інших людей, комунікабельність і контактність, терпимість у спілкуванні [7, с. 35].

На думку В. Чернявської, для визначення сформованості комунікативної культури курсантів морського навчального закладу (майбутніх судноводіїв) важливо використовувати критерії, що стосуються професійних знань, професійних умінь і професійно значущих особистісних якостей [9, с. 79].

Загалом учені для діагностики соціально-комунікативної компетентності фахівців пропонують звертати увагу на сформованість їх ціннісних установок щодо соціально-комунікативної взаємодії, особистісних якостей, відповідних знань, умінь і навичок.

Мета статті – характеристика критеріїв, показників та рівнів сформованості соціально-комунікативної компетентності в майбутніх судноводіїв.

Виклад основного матеріалу. Аналіз науково-педагогічної літератури, вивчення структури соціально-комунікативної компетентності майбутніх судноводіїв підтвердили, що для оцінки рівня сформованості соціально-комунікативної компетентності майбутніх судноводіїв необхідно виокремити особистісний, когнітивний та діяльнісний критерії. Далі з урахуванням специфіки професійної діяльності судноводіїв з'ясовано, що особистісний критерій охоплює ціннісні установки майбутніх судноводіїв щодо соціально-комунікативної взаємодії, контактів з іншими людьми, а також особистісні характеристики курсантів, що важливі для належної соціально-комунікативної взаємодії в різних ситуаціях професійної діяльності. Загалом визначено, що особистісному критерію соціально-комунікативної компетентності майбутніх судноводіїв відповідають такі показники як: визнання етичних принципів міжособистісної взаємодії, неприйняття «споживацького» ставлення до життя та до людей; розуміння ціннісних аспектів соціально-комунікативної взаємодії, значення поваги до співрозмовника, тактовності під час комунікацій; відкритість до діалогу, орієнтація на контактність, неконфліктну поведінку, партнерство, поліпшення мікроклімату в колективі, комунікацій на судні; особистісні комунікативні професійні якості, зокрема емпатія, гуманність, оптимізм, готовність прийти на допомогу, толерантність, рефлексія тощо.

Далі при виокремленні когнітивного критерію сформованості соціально-комунікативної компетентності враховано, що майбутній судноводій повинен мати систему знань щодо необхідних соціальних норм та

комунікативних практик. Ці знання необхідні для налагодження ефективної взаємодії з представниками різних соціальних, вікових груп та ін.

Відповідно основними показниками когнітивного критерію соціально-комунікативної компетентності майбутніх судноводіїв визначено такі:

- знання соціальних, соціокультурних, професійних норм і способів взаємодії;
- обізнаність про комунікативні стратегії й тактики, правила та обмеження в спілкуванні, у тому числі про сценарії поведінки в складних, кризових і конфліктних ситуаціях;
- орієнтація в комунікативних засобах, властивих національному менталітету та професійній спільноті;
- знання вимог мовного етикету, звичаїв, традицій, етикету у сфері спілкування з представниками різних соціальних груп.

У свою чергу діяльнісний критерій стосується відповідних соціально-комунікативних умінь та навичок, необхідних для професійної діяльності судноводія. Цей критерій характеризує здатність застосовувати знання соціальних норм та комунікативних стратегій і тактик, необхідних для виконання завдань професійної діяльності. Саме сформованість цього компонента найбільше свідчить про відповідний рівень соціально-комунікативної компетентності судноводіїв, їхній професіоналізм.

Загалом для діяльнісного критерію соціально-професійної компетентності майбутніх судноводіїв обрано такі показники:

- уміння продуктивно взаємодіяти зі членами групи (команди) для досягнення спільної мети, комунікувати та працювати в команді, уникаючи конфліктно-деструктивних елементів під час й при завершенні комунікації;
- уміння чітко, ясно висловлювати свою думку й транслювати інформацію, відстоювати свою позицію, переконувати співрозмовника, визначати стратегію комунікативної поведінки при спілкуванні з різними соціальними групами та категоріями співрозмовників;
- уміння вести діалог, вислуховувати, чути й розуміти іншу людину, поважати думку співрозмовника, зосереджуватись на розмові, створювати належну атмосферу під час комунікацій, підтримувати зворотний зв'язок;
- здатність аналізувати свій рівень соціально-комунікативної взаємодії, а також досвід товаришів, уміння здійснювати рефлексію своєї соціально-комунікативної поведінки.

Нами враховано прийняті в психолого-педагогічних дослідженнях підходи до визначення рівнів сформованості педагогічного явища. Для нас важливою була думка дослідників, які пропонують виокремлювати три рівні

сформованості компетентності. Зокрема три рівні (високий, середній і низький) для характеристики сформованості професійної компетентності майбутніх судноводіїв пропонує І. Сокол [5, с. 8]. Також три рівні (високий, середній, низький) при формуванні соціально-комунікативної компетентності в професійній підготовці студентів медичного коледжу використовує Т. Томенко [7, с. 115]. Три рівні (низький, середній та високий) сформованості професійної комунікативної компетентності в майбутніх соціальних працівників виокремлює і С. Годлевська [1, с. 12]. На думку вчених, трирівнева система вимірювання також дозволяє досить повно визначити сформованість соціально-комунікативної компетентності в майбутніх судноводіїв. Вона є досить практичною та зручною у використанні. Після цього зроблено системні описи сформованості соціально-комунікативної компетентності в майбутніх судноводіїв на основі трирівневої моделі. Далі подано якісні характеристики курсантів, що мають відповідний рівень сформованості соціально-комунікативної компетентності.

Курсанти з низьким рівнем сформованості соціально-комунікативної компетентності не визнають важливості етичних принципів міжособистісної взаємодії, при спілкуванні з іншими людьми в них переважає «споживацьке» ставлення; курсанти не розуміють цінності іншої людини як співрозмовника, не тактовні під час комунікацій; не відкриті до діалогу, не орієнтовані на контактність, партнерство, поліпшення мікроклімату в колективі, комунікації на судні, часто конфліктні під час комунікацій через намагання задовольнити тільки власне «Его»; під час спілкування курсанти не виявляють готовності прийти на допомогу, часто не толерантні, песимістично налаштовані щодо теми розмови й партнера, не вимогливі щодо своєї поведінки під час комунікацій тощо.

Курсанти не знають соціальних, соціокультурних, професійних норм і способів взаємодії; комунікативних стратегій і тактик, правил та обмежень у спілкуванні, у тому числі особливостей поведінки в складних, кризових і конфліктних ситуаціях. Вони не орієнтуються в комунікативних засобах, властивих національному менталітету та професійній спільноті, не знають вимог мовного етикету, звичаїв, традицій, етикету у сфері спілкування з представниками різних соціальних груп.

Курсанти не уміють належним чином взаємодіяти зі членами групи для досягнення спільної мети, комунікувати та працювати в команді, деколи спричиняють деструктивні ситуації під час комунікації. Їм важко ясно, чітко висловлювати свою думку й транслювати інформацію, не вдається відстоювати свою

позицію, переконувати співрозмовника, вони не уміють обирати відповідну комунікативну поведінку при спілкуванні з різними соціальними групами та категоріями співрозмовників. Вести діалог їм вдається з великими труднощами, вони часто перебивають співрозмовника або неухважно, не можуть зосередитись на розмові, створити належну атмосферу під час комунікацій, підтримувати зворотний зв'язок. Їм важко адекватно аналізувати свій рівень соціально-комунікативної взаємодії, а також досвід товаришів, належним чином оцінити свою соціально-комунікативну поведінку.

Курсанти із середнім рівнем сформованості соціально-комунікативної компетентності визнають важливість етичних принципів міжособистісної взаємодії, при спілкуванні з іншими людьми в них у більшості випадків немає «споживацького» ставлення; курсанти розуміють цінність іншої людини як співрозмовника, правда, деколи непослідовні у своїх діях і вчинках, переважно тактовні під час комунікацій; у багатьох ситуаціях відкриті до діалогу, орієнтовані на контактність, партнерство, прагнуть поліпшити мікроклімат у колективі, комунікації на судні, намагаються уникати конфліктів; у спілкуванні курсанти в більшості випадків виявляють готовність прийти на допомогу, переважно толерантні, мають оптимістичний погляд на тему розмови й партнера, належним чином оцінювати свою поведінку під час комунікацій.

Курсанти знають окремі соціальні, соціокультурні, професійні норми й способи взаємодії, деякі комунікативні стратегії й тактики, правила та обмеження в спілкуванні, особливості поведінки в складних, кризових і конфліктних ситуаціях. Вони в більшості випадків орієнтуються в комунікативних засобах, властивих національному менталітету та професійній спільноті, знають більшість вимог мовного етикету, звичаїв, традицій, етикету у сфері спілкування з представниками різних соціальних груп.

Курсанти виявляють ситуативну здатність до продуктивної взаємодії з членами групи для досягнення спільної мети, намагаються уникати конфліктно-деструктивних елементів під час й при завершенні комунікації. У більшості випадків їм вдається чітко, ясно висловлювати свою думку і транслювати інформацію, відстоювати свою позицію, переконувати співрозмовника, обирати відповідну стратегію комунікативної поведінки при спілкуванні з різними соціальними групами та категоріями співрозмовників. Курсанти переважно вміють вести діалог, вислуховувати, чути й розуміти іншу людину, їм вдається поважати думку співрозмовника, зосереджуватись на розмові, у більшості випадків створювати

належну атмосферу під час комунікацій, підтримувати зворотний зв'язок. Вони в більшості випадків можуть адекватно аналізувати свій рівень соціально-комунікативної взаємодії, а також досвід товаришів, здійснювати рефлексію своєї соціально-комунікативної поведінки.

Курсанти з високим рівнем сформованості соціально-комунікативної компетентності приймають етичні принципи міжособистісної взаємодії, при спілкуванні з іншими людьми вони намагаються не тільки «брати», але й «віддавати»; курсанти визнають цінність іншої людини як співрозмовника, тактовні під час комунікацій; відкриті до діалогу, орієнтовані на контактність, партнерство, підтримують позитивний мікроклімат у колективі, неконфліктні; готові прийти на допомогу, толерантні, оптимістичні щодо теми розмови й партнера, вимогливі до себе, своєї соціально-комунікативної поведінки та інших, мають адекватну самооцінку.

Курсанти ґрунтовно знають соціальні, соціокультурні, професійні норми й способи взаємодії, різноманітні комунікативні стратегії й тактики, правила та обмеження в спілкуванні, особливості поведінки в складних, кризових і конфліктних ситуаціях. Вони належним чином орієнтуються в комунікативних засобах, властивих національному менталітету та професійній спільноті, знають вимоги мовного етикету, звичаїв, традицій, етикету у сфері спілкування з представниками різних соціальних груп.

Курсанти продуктивно взаємодіють з іншими членами групи для досягнення спільної мети без використання конфліктно-деструктивних елементів під час і при завершенні комунікації. Вони можуть чітко, ясно висловлювати свою думку й транслювати інформацію, відстоювати свою позицію, переконувати співрозмовника, обирати відповідну стратегію комунікативної поведінки при спілкуванні з різними соціальними групами та категоріями співрозмовників. Курсанти вміють конструктивно вести діалог, вислуховувати, чути й розуміти іншу людину, поважають думку співрозмовника, зосереджуючись на розмові, створюючи належну атмосферу під час комунікацій, підтримуючи зворотний зв'язок. Вони належним чином аналізують свій рівень соціально-комунікативної взаємодії, а також досвід товаришів, адекватно й належним чином здійснюють рефлексію своєї соціально-комунікативної поведінки.

Висновки. Сформованість у майбутніх судноводіїв соціально-комунікативної компетентності можна оцінити за трьома критеріями та відповідними показниками, які характеризують її структурні компоненти, зокрема особистісним (визнання етичних принципів міжособистісної взаємодії, розуміння її

ціннісних аспектів, особистісні якості), когнітивним (знання соціальних, соціокультурних, професійних норм і способів взаємодії; обізнаність про комунікативні стратегії й тактики, правила та обмеження в спілкуванні, про комунікативні засоби, властиві національному менталітету й професійній спільноті) та діяльнісним (уміння продуктивно взаємодіяти з членами групи, чітко, ясно висловлювати свою думку й транслювати інформацію, відстоювати свою позицію, чути й розуміти інших людей; здатність аналізувати свою соціально-комунікативну поведінку). Використання зазначених критеріїв дозволяє виділити три рівні сформованості соціально-комунікативної компетентності (низький, середній та високий), що має важливе значення при визначенні стану сформованості зазначеного особистісного утворення в майбутніх судноводіїв.

Перспективами подальших наукових розвідок є характеристика педагогічних умов формування соціально-комунікативної компетентності майбутніх судноводіїв у процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Годлевська Д. М. Формування професійної комунікативної компетентності майбутніх соціальних працівників в умовах педагогічного університету: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Д. М. Годлевська; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – К., 2007. – 22 с.
2. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении: кн. для учителя / В. А. Кан-Калик. – М.: Просвещение, 1987. – 190 с.
3. М'ясоїд Г. І. Педагогічні умови розвитку комунікативної культури соціальних інспекторів у процесі підвищення кваліфікації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Г. І. М'ясоїд; Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2005. – 20 с.
4. Петько Л. В. Стимулювання соціально-комунікативної активності підлітків у процесі туристсько-красназничої діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Л. В. Петько; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – К., 2007. – 16 с.
5. Сокол І. В. Формування професійної компетентності майбутніх судноводіїв у процесі вивчення фахових дисциплін: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. В. Сокол; Херсонський державний університет. – Херсон, 2011. – 20 с.
6. Тернопільська В. І. Система виховання соціально-комунікативної культури учнів загальноосвітньої школи у позаурочній діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія та методика виховання» / В. І. Тернопільська; Інститут проблем виховання АПН України. – К., 2009. – 46 с.
7. Томенко Т. Ю. Формирование социально-коммуникативной компетентности в профессиональной подготовке студентов медицинского колледжа: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Томенко Татьяна Юрьевна. – Саратов, 2006. – 198 с.
8. Трофименко М. П. Формирование социально-коммуникативной компетентности студентов педагогических специальностей вуза в процессе профессиональной

підготовки: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Трофименко Марина Павловна. – Нижневартовск, 2013. – 191 с.

9. Чернявская В. С. Формирование коммуникативной культуры в структуре профессионального образования курсантов морского вуза: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Чернявская Валентина Станиславовна. – Владивосток, 1999. – 187 с.

BIBLIOGRAFIYA

1. Godlevska D. M. Formuvannya profesiinoi komunikativnoi kompetentnosti maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv v umovakh pedagogichnogo universitetu: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupennya kand. ped. nauk: spets. 13.00.05 «Sotsialna pedagogika» / D. M. Godlevska; Natsionalnyi pedagogichnyi universitet imeni M. P. Dragomanova. – K., 2007. – 22 s.

2. Kan-Kalik V. A. Uchitelyu o pedagogicheskom obshhenii: kn. dlya uchitelya. Moskva, Prosveshhenie, 1987. – 190 s.

3. Miasoid H. I. Pedagogichni umovy rozvytku komunikativnoi kultury sotsialnykh inspektoriv u protsesi pidvyshchennia kvalifikatsii: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupennya kand. ped. nauk: spets. 13.00.04 «Teoriia i metodyka profesiinoi osvity» / H. I. Miasoid; Ternopilskiy natsionalnyi pedagogichnyi universitet imeni Volodymyra Hnatiuka. – Ternopil, 2005. – 20 s.

4. Petko L. V. Stymuliuvannya sotsialno-komunikativnoi aktyvnosti pidlitkiv u protsesi turystyko-kraieznachvoi diialnosti: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupennya kand. ped. nauk: spets. 13.00.07 «Teoriia i metodyka vukhovannia» / L. V. Petko; Natsionalnyi pedagogichnyi universitet imeni M. P. Dragomanova. – K., 2007. – 16 s.

5. Sokol I. V. Formuvannya profesiinoi kompetentnosti maibutnih sudnovodiiv u protsesi vyvchennia fahovykh dystsyplin: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupennya kand. ped. nauk: spets. 13.00.04 «Teoriia i metodyka profesiinoi osvity» / I. V. Sokol; Khersonskii derzhavnyi universitet. – Kherson, 2011. – 20 s.

6. Ternopilka V. I. Systema vykhovannia sotsialno-komunikativnoi kultury uchniv zahalnoosvitnoi shkoly u pozaurochnii diialnosti: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupennya dokt. ped. nauk: spets. 13.00.07 «Teoriia i metodyka vukhovannia» / V. I. Ternopilka; Instytut proble vykhovannia APN Ukrainy. – K., 2009. – 46 s.

7. Tomenko T. Yu. Formirovanie social'no-komunikativnoi kompetentnosti v professional'noj podgotovke studentov medycynskogo kolledzha: diss. ... kand. ped. nauk: 13.00.08 / Tomenko Tat'yana Yur'evna. – Saratov, 2006. – 198 s.

8. Trofimenko M. P. Formirovanie social'no-komunikativnoi kompetentnosti studentov pedagogicheskikh special'nostej vuza v protsesi professional'noj podgotovki: diss. ... kand. ped. nauk: 13.00.08 / Trofimenko Marina Pavlovna. – Nizhnevartovsk, 2013. – 191 s.

9. Chernyavskaya V. S. Formirovanie kommunikativnoi kul'tury v structure professional'nogo obrazovaniya kursantov morskogo vuza: diss. ... kand. ped. nauk: 13.00.08 / Chernyavskaya Valentina Stanislavovna. – Vladivostok, 1999. – 187 s.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Тимофєєва Оксана Ярославівна – старший викладач кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія».

Наукові інтереси: соціально-комунікативна компетентність; іноземна мова за професійним спрямуванням.

УДК 377.8.011.3

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ФЕНОМЕНА «ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ» У НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Оксана ФЕСЕНКО (Дніпропетровськ)

Постановка проблеми. Будь-яка педагогічна технологія певного досліджуваного явища повинна зреалізуватися за рахунок певних педагогічних умов. У вітчизняній педагогічній освіті існують різні підходи до визначення ефективних педагогічних умов формування методичної компетентності фахівців різного спрямування. За такого підходу визначення педагогічних умов формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі вивчення дисциплін природничого циклу є своєчасним і актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Визначення педагогічних умов ефективного функціонування освітніх систем досліджено у роботах Ю. Бабанського, Б. Гершунського, А. Зубко, Н. Яковлевої. Сучасні психолого-педагогічні дослідження спрямовані на визначення та розкриття змісту педагогічних умов формування певного виду компетентностей фахівців різних галузей освіти (Л. Бірюк, В. Гуменюк, Г. Малик, Л. Олійник, Л. Петухова, В. Полуда, О. Семенов, В. Ситянін, О. Шестопалюк, А. Шишко). Різні аспекти питання визначення педагогічних умов формування методичної компетентності вчителів

досліджували А. Борисова, А. Волощук, Н. Майєр, Ю. Присяжнюк, В. Рейдало, В. Студенікіна, Н. Цюлюпа. Тематика нашого наукового пошуку значною мірою доповнює дослідження названих авторів, уможливує уточнити сутність феномена «педагогічні умови формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі вивчення дисциплін природничого циклу».

Метою статті є дослідження сутності феномена «педагогічні умови» у науковій літературі й визначення педагогічних умов формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі вивчення дисциплін природничого циклу в педагогічному коледжі.

Виклад основного матеріалу. З метою забезпечення ефективного результату в процесі формування методичної компетентності майбутніх учителів під час вивчення дисциплін природничого циклу необхідно дотримуватися низки педагогічних умов. Умова – це те, від чого залежить обумовлене, що «уможливує наявність речі, стану, процесу, на відміну від причини, яка за необхідністю породжує будь-що (дію, результат дії)» [8, с. 453; 7, с. 469]. Відповідні